
REFORMA PRAWA WYKROCZEŃ

TOM 1

Redaktor
Paweł Daniluk

C.H. BECK
INSTYTUT NAUK PRAWNYCH PAN

Reforma prawa wykroczeń

Tom 1

REFORMA PRAWA WYKROCZEŃ

TOM 1

Redaktor

dr hab. Paweł Daniluk, prof. INP PAN

Autorzy

dr hab. Magdalena Budyn-Kulik, prof. UMCS;
dr hab. Paweł Daniluk, prof. INP PAN; dr Piotr Gensikowski;
mgr Maciej Iwański; dr hab. Jolanta Jakubowska-Hara, prof. INP PAN;
dr Sebastian Kowalski; dr Jan Kulesza;
dr hab. Marek Kulik, prof. UMCS; dr Katarzyna Łucarz;
dr hab. Anna Muszyńska, prof. UW; prof. dr hab. Wojciech Radecki

---

Wydawnictwo C.H.Beck
Instytut Nauk Prawnych PAN
Warszawa 2019

Redakcja: *Natalia Adamczyk*

Recenzent wydawniczy: prof. dr hab. *Ryszard A. Stefański*

Projekt badawczy „Reforma prawa wykroczeń” finansowany jest przez Narodowe Centrum Nauki na podstawie decyzji Dyrektora Narodowego Centrum Nauki Nr DEC-2016/23/B/HS5/03616 oraz umowy Nr UMO-2016/23/B/HS5/03616

© **Wydawnictwo C.H.Beck 2019**

Wydawnictwo C.H.Beck Sp. z o.o.
ul. Bonifraterska 17, 00-203 Warszawa

Skład i łamanie: TimPrint, Warszawa
Druk i oprawa: Pozkal, Spółka z o.o.

ISBN 978-83-8158-313-8

ISBN e-book 978-83-8158-314-5

Spis treści

Autorzy	IX
Wykaz skrótów	XI
Bibliografia	XIX
Wstęp	1
Rozdział I. Wprowadzenie do rozważań nad reformą prawa wykroczeń	7
§ 1. Uwaga wstępna	7
§ 2. Przemiany polskiego prawa wykroczeń	7
I. Prawo wykroczeń w II Rzeczypospolitej	7
II. Prawo wykroczeń w Polsce Ludowej do kodyfikacji lat 1969–1971	10
III. Kodyfikacja lat 1969–1971	12
IV. Prawo wykroczeń w III Rzeczypospolitej	15
§ 3. Przepięstwo a wykroczenie	19
I. Kryteria rózniące przestęstwa i wykroczenia	19
II. Grzywna przekraczająca 5000 zł	25
§ 4. Delikty administracyjne	30
I. Ewolucja historyczna	30
II. Modele sankcjonowania deliktów administracyjnych	35
III. Delikty administracyjne a przestęstwa i wykroczenia	37
1. Uwagi wprowadzające	37
2. Społeczne niebezpieczeństwo i społeczna szkodliwość	38
3. Przesłanki odpowiedzialności	38
4. Konwersja	40
5. Preferencja dla odpowiedzialności administracyjnej	45
6. Autonomiczna interpretacja „sprawy karnej”	47
7. Przepisy ogólne o odpowiedzialności administracyjno-karnej	47
§ 5. Reforma prawa wykroczeń w Republice Czeskiej	50
I. Kilka uwag historycznych	50
II. Koncepcja odpowiedzialności deliktowej	57
III. Przebieg prac nad reformą prawa wykroczeń	61
IV. Efekty reformy prawa wykroczeń	62
1. Nowa koncepcja prawa wykroczeń	62
2. Część ogólna nowego czeskiego prawa wykroczeń	64
3. Kilka uwag o części szczególnej	66
4. Problematyka proceduralna	68
V. Refleksje końcowe	69
§ 6. Pierwsza próba zasadniczej reformy polskiego prawa wykroczeń	70
§ 7. Podsumowanie	76

Rozdział II. Reforma prawa wykroczeń w opinii sędziów orzekających w sprawach o wykroczenia w I i II instancji	81
Rozdział III. Zasady odpowiedzialności w prawie wykroczeń	101
§ 1. Problematyka art. 1 KW	101
§ 2. Normy intertemporalne	117
§ 3. Obowiązywanie polskiego materialnego prawa wykroczeń co do miejsca	134
§ 4. Czas i miejsce popełnienia wykroczenia	139
§ 5. Strona podmiotowa wykroczenia	140
§ 6. Problematyka błędu	144
§ 7. Wiek odpowiedzialności karnej <i>sensu largo</i> za popełnienie wykroczenia	145
§ 8. Zbieg przepisów ustawy i zbieg wykroczeń, kwestia ciągłości czynu	149
§ 9. Formy stadialne i formy zjawiskowe wykroczenia	179
I. Formy stadialne	179
II. Formy zjawiskowe	185
§ 10. Okoliczności wyłączające bezprawność karną (<i>sensu largo</i>) czynu	192
§ 11. Niepoczytalność i poczytalność ograniczona	199
Rozdział IV. Kary	201
§ 1. Wprowadzenie	201
§ 2. Katalog kar w prawie wykroczeń	202
§ 3. Kara aresztu	203
I. Uwagi wstępne	203
II. Zarys ewolucji kary aresztu	205
III. Model kary aresztu w Kodeksie wykroczeń z 1971 r.	209
IV. Zastępcza kara aresztu	214
V. Kara aresztu w praktyce	219
VI. Problem rezygnacji z kary aresztu w prawie wykroczeń	224
§ 4. Kara ograniczenia wolności	227
I. Uwagi wstępne	227
II. Zarys genezy kary ograniczenia wolności	231
III. Obecny model kary ograniczenia wolności w Kodeksie wykroczeń z 1971 r.	234
IV. Kary zastępcze w przypadku uchylania się od kary ograniczenia wolności	241
V. Zagrożenie karą ograniczenia wolności w części szczególnej prawa	242
wykroczeń	242
VI. Kara ograniczenia wolności w praktyce	243
VII. Perspektywa kary ograniczenia wolności w prawie wykroczeń	245
§ 5. Kara grzywny	247
I. Uwagi wstępne	247
II. Rodzaje kary grzywny	250
III. Wymiar kary grzywny	252
IV. Dyrektywy wymiaru kary grzywny	256
V. Wykonanie kary grzywny	257
VI. Zamiana kary grzywny na formy zastępcze	258
VII. Praktyka wymierzania kary grzywny	261
§ 6. Kara nagany	262

Rozdział V. Środki karne	265
§ 1. Uwagi ogólne	265
§ 2. Zakaz prowadzenia pojazdów	271
§ 3. Przepadek	285
§ 4. Obowiązek naprawienia szkody i nawiązka	288
§ 5. Świadczenie pieniężne	300
§ 6. Podanie orzeczenia o ukaraniu do publicznej wiadomości	302
Rozdział VI. Środki oddziaływania wychowawczego	309
§ 1. Uwagi wstępne	309
§ 2. Definicja i katalog środków oddziaływania wychowawczego	311
§ 3. Środki oddziaływania wychowawczego przed nowelizacją Kodeksu z 1998 r.	312
§ 4. Środki oddziaływania wychowawczego w świetle aktualnej regulacji	313
§ 5. Podmioty uprawnione do stosowania środków oddziaływania wychowawczego ..	315
§ 6. Funkcja środków oddziaływania wychowawczego i ich perspektywa jako alternatywy kary	316
Rozdział VII. Środki zabezpieczające	319
Rozdział VIII. Środki związane z poddaniem sprawcy próbie	329
§ 1. Uwagi wstępne	329
§ 2. Warunkowe zawieszenie wykonania kary aresztu	331
§ 3. Warunkowe zawieszenie wykonania kary aresztu w praktyce	338
Rozdział IX. Zasady wymiaru kary i środków karnych	341
Rozdział X. Rejestracja ukarania za wykroczenie	365
Rozdział XI. Przedawnienie i zatarcie ukarania	373
§ 1. Przedawnienie karalności i przedawnienie wykonania kary	373
§ 2. Zatarcie ukarania	382
Rozdział XII. Wyjaśnienie wyrażen ustawowych	387
Rozdział XIII. Problem dalszego utrzymywania tzw. czynów przepołowionych ...	399
Rozdział XIV. Część szczególna Kodeksu wykroczeń	411
§ 1. Wykroczenia przeciwko porządkowi i spokojowi publicznemu	411
§ 2. Wykroczenia przeciwko instytucjom państwowym, samorządowym i społecznym	434
§ 3. Wykroczenia przeciwko bezpieczeństwu osób i mienia	440
§ 4. Wykroczenia przeciwko bezpieczeństwu i porządkowi w komunikacji	448
§ 5. Wykroczenia przeciwko osobie	478
§ 6. Wykroczenia przeciwko zdrowiu	483
§ 7. Wykroczenia przeciwko mieniu	502
§ 8. Wykroczenia przeciwko interesom konsumentów	527
§ 9. Wykroczenia przeciwko obyczajności publicznej	540
I. Konstytucyjne wzorce kontroli i wykładni	540
1. Porządek publiczny jako materialna przesłanka ingerencji	540

2. Obyczajność publiczna jako przedmiot ochrony rozdziału XVI KW ...	542
II. Sformułowane propozycje <i>de lege ferenda</i>	548
1. Karalność przydrożnej prostytutki	548
2. Karalność prostytutki (art. 142 KW)	553
3. Zniesienie odrębnego rozdziału XVI KW	562
4. Rezygnacja ze znamienia „czynu nierządneho”	563
III. Propozycje <i>de lege ferenda</i>	563
§ 10. Wykroczenia przeciwko urządzeniom użytku publicznego	570
§ 11. Wykroczenia przeciwko obowiązkowi ewidencji	582
§ 12. Szkodnictwo leśne, polne i ogrodowe	587
Rozdział XV. Pozakodeksowe prawo wykroczeń	607
§ 1. Zagadnienia ogólne	607
§ 2. Zagadnienia szczególne	610
I. Wykroczenia przeciwko bezpieczeństwu Państwa	611
II. Wykroczenia przeciwko bezpieczeństwu osób	611
III. Wykroczenia przeciwko ochronie zdrowia osób	615
IV. Wykroczenia przeciwko gospodarowaniu odpadami	619
1. Uwagi <i>de lege lata</i>	619
2. Postulaty <i>de lege ferenda</i>	622
V. Wykroczenia przeciwko ochronie zwierząt	623
1. Uwagi ogólne	623
2. Postulaty <i>de lege ferenda</i>	625
VI. Wykroczenia przeciwko ochronie roślin	628
VII. Wykroczenia przeciwko instytucjom zabezpieczenia społecznego	632
1. Uwagi ogólne	632
2. Postulaty <i>de lege ferenda</i>	633
VIII. Wykroczenia przeciwko indywidualnym prawom osób wykonujących pracę zarobkową	638
IX. Wykroczenia przeciwko zbiorowym prawom osób wykonujących pracę zarobkową	641
X. Wykroczenia przeciwko czynnościom kontroli państwowej i społecznej ...	644
1. Uwagi <i>de lege lata</i>	644
2. Postulaty <i>de lege ferenda</i>	647
XI. Wykroczenia w dziedzinie kultury	650
XII. Wykroczenia związane z posiadaniem broni lub amunicji	652
XIII. Wykroczenia przeciwko obrotowi gospodarczemu	654
1. Uwagi ogólne	654
2. Postulaty <i>de lege ferenda</i>	659
XIV. Wykroczenia w transporcie	663
1. Uwagi <i>de lege lata</i>	663
2. Postulaty <i>de lege ferenda</i>	666
XV. Wykroczenia przeciwko gospodarowaniu nieruchomościami	668
XVI. Wykroczenia przeciwko wyborom	672
XVII. Wykroczenia dotyczące stanów specjalnych	674
XVIII. Podsumowanie	674

Autorzy

dr hab. Magdalena Budyn-Kulik, prof. UMCS – profesor nadzwyczajny w Katedrze Prawa Karnego i Kryminologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie; zajmuje się prawem karnym, wiktymologią, psychologią sądową, kryminologią oraz prawem wykroczeń; jest autorką wielu publikacji. W niniejszym tomie autorka rozdziałów III § 9, XIV § 1, § 2.

dr hab. Paweł Daniluk, prof. INP PAN – profesor nadzwyczajny w Instytucie Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk; ekspert ds. legislacji w Biurze Analiz Sejmowych Kancelarii Sejmu; autor około 150 publikacji, w tym książki „Przestępstwa podobne w polskim prawie karnym” (Warszawa 2013), wyróżnionej w 50. konkursie „Państwa i Prawa” na najlepsze prace habilitacyjne i doktorskie z dziedziny nauk prawnych w kategorii rozpraw habilitacyjnych. W niniejszym tomie autor wstępu oraz rozdziałów II, III § 1, § 3, § 4, § 7, § 10, § 11, XII, XIV § 5, XV § 1.

dr Piotr Gensikowski – sędzia Sądu Rejonowego w Grudziądzu; wykładowca Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury w Krakowie; autor opracowań z zakresu prawa karnego, prawa wykroczeń oraz procesu karnego, w tym książki „Odstąpienie od wymierzenia kary w polskim prawie karnym” (Warszawa 2010). W niniejszym tomie autor rozdziałów III § 2, IX, X, XI § 2, XIII, XIV § 6 (wspólnie z *M. Iwańskim*), § 7, § 11.

mgr Maciej Iwański – absolwent Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego; adwokat; specjalista w Wydziale Prawnym Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych; w latach 2012–2017 ekspert w Wydziale Postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym Biura Analiz Sejmowych Kancelarii Sejmu; współautor komentarza do Kodeksu wykroczeń pod red. *P. Daniluka* (Warszawa 2016). W niniejszym tomie autor rozdziałów XIV § 6 (wspólnie z *P. Gensikowskim*), § 10, § 12.

dr hab. Jolanta Jakubowska-Hara, prof. INP PAN – profesor nadzwyczajny w Instytucie Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk, gdzie kieruje Zakładem Prawa Karnego; prezes Towarzystwa Naukowego Prawa Karnego; autorka publikacji z zakresu prawa karnego, polityki karnej i prawa wykroczeń, w tym m.in. monografii „Grzywna w prawie wykroczeń. Model ustawowy i praktyka”; współautorka komentarza do Kodeksu wykroczeń pod red. *P. Daniluka*. W niniejszym tomie autorka rozdziałów IV, VI, VIII.

dr Sebastian Kowalski – adiunkt w Katedrze Prawa Karnego i Postępowania Karnego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Zielonogórskiego; sędzia Sądu Rejonowego w Wałbrzychu; autor monografii „Ochrona praw pracownika w kodeksie karnym. Zagadnienia teoretyczne i praktyczne” oraz kilkudziesięciu recenzowanych artykułów z zakresu prawa karnego

materialnego i prawa wykroczeń, opublikowanych w uznanych czasopismach prawniczych. W niniejszym tomie autor rozdziału XV § 2.

dr Jan Kulesza – adiunkt w Katedrze Prawa Karnego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego; autor dwóch monografii, współautor 11-tomowego Systemu Prawa Karnego, 3-tomowego Systemu Prawa Medycznego, 3-tomowego Komentarza do Kodeksu karnego, Komentarza do Kodeksu wykroczeń, haseł Leksykonu Prawa Karnego; autor kilkudziesięciu artykułów w pracach zbiorowych, w tym księgach pamiątkowych oraz monografiach obcojęzycznych, artykułów i glos w wiodących czasopismach prawniczych. W niniejszym tomie autor rozdziału XIV § 9.

dr hab. Marek Kulik, prof. UMCS – profesor nadzwyczajny w Katedrze Prawa Karnego i Kryminologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie; zajmuje się prawem karnym, postępowaniem karnym, prawem karnym porównawczym oraz prawem wykroczeń; jest autorem wielu publikacji. W niniejszym tomie autor rozdziałów III § 5, § 6, § 8, VII, XI § 1, XIV § 3, § 8.

dr Katarzyna Łucarz – adiunkt w Zakładzie Prawa Wykroczeń, Karnego Skarbowego i Gospodarczego na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego; autorka publikacji z zakresu prawnokarnej problematyki zakazu prowadzenia pojazdów, obowiązku naprawienia szkody oraz narkomanii. W niniejszym tomie autorka rozdziałów V (wspólnie z A. Muszyńską), XIV § 4 (wspólnie z A. Muszyńską).

dr hab. Anna Muszyńska, prof. UW – profesor nadzwyczajny w Katedrze Prawa Karnego Materialnego Uniwersytetu Wrocławskiego; autorka publikacji z zakresu kompensacyjnej funkcji prawa karnego, w tym obowiązku naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwem, środków zabezpieczających o charakterze leczniczym, a także prawnokarnej problematyki narkomanii; współautorka komentarza do ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii z 2005 r.; członek Komisji Kodyfikacyjnej (2008 r.) przy Ministerstwie Sprawiedliwości opracowującej zmiany do ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii z 2005 r. W niniejszym tomie autorka rozdziałów V (wspólnie z K. Łucarz), XIV § 4 (wspólnie z K. Łucarz).

prof. dr hab. Wojciech Radecki – profesor zwyczajny w Instytucie Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk, gdzie kieruje Zakładem Zagadnień Prawnych Kształtowania i Ochrony Środowiska z siedzibą we Wrocławiu; ekspert w dziedzinie prawa wykroczeń, prawa ochrony środowiska i prawa łowieckiego; autor ponad 150 książek i ponad 2 tysięcy publikacji o charakterze naukowym i popularyzatorskim. W niniejszym tomie autor rozdziału I.

Wykaz skrótów

I. Źródła prawa

AlkU	ustawa z 26.10.1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 487 ze zm.)
ArtRolSpożU	ustawa z 21.12.2000 r. o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 2212 ze zm.)
BadaniaRolU	ustawa z 30.3.2001 r. o rolniczych badaniach rynkowych (Dz.U. z 2015 r. poz. 1160.)
BezpImprMasU	ustawa z 20.3.2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 1870)
BezpGórU	ustawa z 18.8.2011 r. o bezpieczeństwie i ratownictwie w górach i na zorganizowanych terenach narciarskich (t.j. Dz.U. z 2011 r. poz. 1241 ze zm.)
BezpObszWodU	ustawa z 18.8.2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 1482)
BrońU	ustawa z 21.5.1999 r. o broni i amunicji (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 1839 ze zm.)
CywilMatWybU	ustawa z 21.6.2002 r. o materiałach wybuchowych przeznaczonych do użytku cywilnego (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 283 ze zm.)
CzystGminU	ustawa z 13.9.1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 1454)
DorPodU	ustawa z 5.7.1996 r. o doradztwie podatkowym (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 377 ze zm.)
DziałLeczU	ustawa z 15.4.2011 r. o działalności leczniczej (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 160 ze zm.)
EKPCz	Konwencja z 4.11.1950 r. o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 ze zm.)
EuropRadZakłU	ustawa z 5.4.2002 r. o europejskich radach zakładowych (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 1247)
FelczU	ustawy z 20.7.1950 r. o zawodzie felczera (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 1618 ze zm.)
GospNierU	ustawa z 21.8.1997 r. o gospodarce nieruchomościami (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 121 ze zm.)
GospOdpU	ustawa z 11.5.2001 r. o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 1932)
GospOpakU	ustawa z 13.6.2013 r. o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 150 ze zm.)

InspHandlU	ustawa z 15.2.2000 r. o Inspekcji Handlowej (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 1930)
InwestEnergiJadrU	ustawa z 29.6.2011 r. o przygotowaniu i realizacji inwestycji w zakresie obiektów energetyki jądrowej oraz inwestycji towarzyszących (Dz.U. z 2018 r. poz. 1537)
KC	ustawa z 23.4.1964 r. – Kodeks cywilny (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 1025 ze zm.)
KierPojU	ustawa z 5.1.2011 r. o kierujących pojazdami (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 978 ze zm.)
KK	ustawa z 6.6.1997 r. – Kodeks karny (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 1600)
KK z 1932 r.	rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 11.7.1932 r. – Kodeks karny (Dz.U. Nr 60, poz. 571 ze zm.)
KK z 1969 r.	ustawa z 19.4.1969 r. – Kodeks karny (Dz.U. Nr 13, poz. 94 ze zm.)
KKS	ustawa z 10.9.1999 r. – Kodeks karny skarbowy (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 1958 ze zm.)
KKW	ustawa z 6.6.1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 652 ze zm.)
Konstytucja RP	Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.4.1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm.)
KosmU	ustawy z 30.3.2001 r. o kosmetykach (t.j. Dz.U. z 2013 r. poz. 475 ze zm.)
KP	ustawa z 26.6.1974 r. – Kodeks pracy (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 917 ze zm.)
KPA	ustawa z 14.6.1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 1257 ze zm.)
KPC	ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 1360 ze zm.)
KPK	ustawa z 6.6.1997 r. – Kodeks postępowania karnego (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 1987 ze zm.)
KPP	Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej z 30.3.2010 r. (Dz.Urz. C Nr 83 z 2010 r., s. 389)
KPW	ustawa z 24.8.2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 475 ze zm.)
KPW z 1971 r.	ustawa z 20.5.1971 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz.U. Nr 12, poz. 116 ze zm.)
KrRejKarU	ustawa z 24.5.2000 r. o Krajowym Rejestrze Karnym (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 1218 ze zm.)
KW	ustawa z 20.5.1971 r. – Kodeks wykroczeń (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 618 ze zm.)
KWyb	ustawa z 5.1.2011 r. – Kodeks wyborczy (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 754 ze zm.)
LasU	ustawa z 28.9.1991 r. o lasach (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 2129 ze zm.)
LekU	ustawa z 5.12.1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentystry (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 617 ze zm.)
MatWybU	ustawa z 22.6.2001 r. o wykonywaniu działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania i obrotu materiałami wybuchowymi,

	bronią, amunicją oraz wyrobami i technologią o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 290 ze zm.)
MinWynagrU	ustawa z 10.10.2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 847 ze zm.)
MPPOiP	Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych (Dz.U. z 1977 r. Nr 38, poz. 167)
NarkU	ustawa z 29.7.2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 1030 ze zm.)
NielU	ustawa z 26.10.1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 969)
NIKU	ustawa z 23.12.1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 524 ze zm.)
ObrRP	ustawa z 21.11.1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 1459 ze zm.)
ObrótZagrBezpu	ustawa z 29.11.2000 r. o obrocie z zagranicą towarami, technologiami i usługami o znaczeniu strategicznym dla bezpieczeństwa państwa, a także dla utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 1050 ze zm.)
OchrBazDanU	ustawa z 27.7.2001 r. o ochronie baz danych (Dz.U. Nr 128, poz. 1402 ze zm.)
OchrCudzU	ustawa z 13.6.2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 1109 ze zm.)
OchrGrRolnLU	ustawa z 3.2.1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 1161)
OchrNabU	ustawa z 16.9.2011 r. o ochronie praw nabywcy lokalu mieszkalnego lub domu jednorodzinnego (Dz.U. z 2017 r. poz. 1468)
OchrPrzyrodyU	ustawa z 16.4.2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 1614)
OchrRoślu	ustawa z 18.12.2003 r. o ochronie roślin (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 2138 ze zm.)
OchrZabU	ustawa z 23.7.2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 2187 ze zm.)
OchrZwu	ustawa z 21.8.1997 r. o ochronie zwierząt (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 1840 ze zm.)
OdpadyU	ustawa z 14.12.2012 r. o odpadach (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 992 ze zm.)
OdpadWydU	ustawa z 10.7.2008 r. o odpadach wydobywczych (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 1849 ze zm.)
OgrDziałGospU	ustawa z 21.8.1997 r. o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 1393)
OgrHandNiśU	ustawa z 10.1.2018 r. o ograniczeniu handlu w niedziele i święta oraz w niektóre inne dni (Dz.U. z 2018 r. poz. 305 ze zm.)
OwocWarzywU	ustawa z 19.12.2003 r. o organizacji rynków owoców i warzyw oraz rynku chmielu (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 1131 ze zm.)
PielęgPołożU	ustawa z 15.7.2011 r. o zawodach pielęgniarki i położnej (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 123 ze zm.)

Wykaz skrótów

PISU	ustawa z 14.3.1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 1261 ze zm.)
PoW	rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 11.7.1932 r. – Prawo o wykroczeniach (Dz.U. Nr 60, poz. 572 ze zm.)
PrBud	ustawa z 7.7.1994 r. – Prawo budowlane (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 1202 ze zm.)
PrLot	ustawa z 3.7.2002 r. – Prawo lotnicze (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 1183 ze zm.)
PrŁow	ustawa z 13.10.1995 r. – Prawo łowieckie (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 1295 ze zm.)
PrMiar	ustawa z 11.5.2001 r. – Prawo o miarach (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 376 ze zm.)
PrOchrŚr	ustawa z 24.4.2001 r. – Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 799 ze zm.)
ProdBiobójU	ustawa z 9.10.2015 r. o produktach biobójczych (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 122 ze zm.)
PromZatrU	ustawa z 20.4.2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 1265 ze zm.)
Protokół Nr 7 do EKPCz	Protokół Nr 7 do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (Dz.U. z 2003 r. Nr 42, poz. 364)
PrProb	ustawa z 1.4.2011 r. – Prawo probiercze (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 886 ze zm.)
PrRuchDrog	ustawa z 20.6.1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 1990 ze zm.)
PWKW	ustawa z 20.5.1971 r. – Przepisy wprowadzające Kodeks wykroczeń (Dz.U. Nr 12, poz. 115 ze zm.)
RecykPojU	ustawa z 20.1.2005 r. o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 578 ze zm.)
ReferKrajU	ustawa z 14.3.2003 r. o referendum ogólnokrajowym (t.j. Dz.U. z 2015 r. poz. 318 ze zm.)
ReferLokU	ustawa z 15.9.2000 r. o referendum lokalnym (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 400 ze zm.)
RehZawU	ustawa z 27.8.1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 511 ze zm.)
RozlWyrWinU	ustawa z 12.5.2012 r. o wyrobie i rozlewie wyrobów winiarskich, obrocie tymi wyrobami i organizacji rynku wina (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 1159 ze zm.)
RybŚródłU	ustawa z 18.4.1985 r. o rybactwie śródlądowym (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 1476)
SpInspPrU	ustawa z 24.6.1983 r. o społecznej inspekcji pracy (t.j. Dz.U. z 2015 r. poz. 567 ze zm.)
SporyZbU	ustawa z 23.5.1991 r. o rozwiązywaniu sporów zbiorowych (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 399 ze zm.)
SpółkaEuropU	ustawa z 4.3.2005 r. o europejskim zgrupowaniu interesów gospodarczych i spółce europejskiej (t.j. Dz.U. z 2015 r. poz. 2142 ze zm.)

Wykaz skrótów

SpółdzEuropU	ustawa z 22.7.2006 r. o spółdzielni europejskiej (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 7 ze zm.)
SystMonitDrogU	ustawa z 9.3.2017 r. o systemie monitorowania drogowego i kolejowego przewozu towarów (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 708 ze zm.)
SysUbSpołU	ustawa z 13.10.1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 1778 ze zm.)
ŚOZŚrPubU	ustawa z 27.8.2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 1510 ze zm.)
ŚrOchrRoślU	ustawa z 8.3.2013 r. o środkach ochrony roślin (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 1310 ze zm.)
TachogCyfU	ustawa z 29.7.2005 r. o systemie tachografów cyfrowych (Dz.U. z 2017 r. poz. 891 ze zm.)
TowNiebPrzewU	ustawa z 19.8.2011 r. o przewozie towarów niebezpiecznych (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 169 ze zm.)
TransDrogU	ustawa z 6.9.2001 r. o transporcie drogowym (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 2200 ze zm.)
TrKolejU	ustawa z 28.3.2003 r. o transporcie kolejowym (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 2117 ze zm.)
TytońU	ustawa z 9.11.1995 r. o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 1446)
WodaŚciekU	ustawa z 7.6.2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 1152 ze zm.)
WyścigiKonU	ustawa z 18.1.2001 r. o wyścigach konnych (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 194 ze zm.)
ZakłLeczZwU	ustawa z 18.12.2003 r. o zakładach leczniczych dla zwierząt (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 188 ze zm.)
ZakwSiłZbU	ustawa z 22.6.1995 r. o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 133 ze zm.)
ZapobChoróbU	ustawa z 5.12.2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 151 ze zm.)
ZmKPK2013	ustawa z 27.9.2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2013 r. poz. 1247 ze zm.)
ZmKK2015.....	ustawa z 20.2.2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2015 r. poz. 396)
ZmKW1998	ustawa z 28.8.1998 r. o zmianie ustawy – Kodeks wykroczeń, ustawy – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia, ustawy o ustroju kolegiów do spraw wykroczeń, ustawy – Kodeks pracy i niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 113, poz. 717 ze zm.)
ZmKW2018	ustawa z 22.3.2018 r. o zmianie ustawy – Kodeks wykroczeń (Dz.U. z 2018 r. poz. 911)
ZTP	Zasady techniki prawodawczej, stanowiące załącznik rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z 20.6.2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej” (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 283)

ZwChoróbZwU	ustawa z 11.3.2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 1967)
ZwZawU	ustawa z 23.5.1991 r. o związkach zawodowych (t.j. Dz.U. z 2015 r. poz. 1881 ze zm.)
ŻeglugaŚrU	ustawa z 21.12.2000 r. o żegludze śródlądowej (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 2128 ze zm.)

2. Publikatory i czasopisma

AK	Archiwum Kryminologii
AUWr	<i>Acta Universitatis Wratislaviensis</i>
CzPKiNP	Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych
Dz.U.	Dziennik Ustaw
IN	Ius Novum
KKSSiP	Kwartalnik Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury
KZS	Krakowskie Zeszyty Sądowe
MoP	Monitor Prawniczy
NKPK	Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego
NP	Nowe Prawo
OSNKW	Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Izba Karna i Izba Wojskowa
OSNPG	Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Wydawnictwo Prokuratury Generalnej
OSNwSK	Orzecznictwo Sądu Najwyższego w Sprawach Karnych
OSP	Orzecznictwo Sądów Polskich (Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych)
OTK	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego
OTK-A	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego – Seria A
OTK-B	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego – Seria B
Pał.	Palestra
PiP	Państwo i Prawo
PiŻ	Prawo i Życie
PnD	Paragraf na Drodze
PP	Problemy Praworządności
PPK	Przegląd Prawa Karnego
Prok. i Pr.	Prokuratura i Prawo
Prok. i Pr. – wkł.	Prokuratura i Prawo – wkładka
PS	Przegląd Sądowy
RPEiS	Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny
SP	Studia Prawnicze
WPP	Wojskowy Przegląd Prawniczy
ZKA	Zagadnienia Karno-Administracyjne
ZW	Zagadnienia Wykroczeń

3. Inne

ETPCz	Europejski Trybunał Praw Człowieka
MON	Minister Obrony Narodowej

Wykaz skrótów

MOŚZNiL	Minister Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa
MRBiB	Minister Rozwoju Regionalnego i Budownictwa
MS	Ministerstwo Sprawiedliwości
MSWiA	Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji
n.	następny
pkt	punkt
post.	postanowienie
przyp.	przypis
s.	strona
SA	Sąd Apelacyjny
SN	Sąd Najwyższy
SO	Sąd Okręgowy
t.j.	tekst jednolity
t.p.	tekst pierwotny
TK	Trybunał Konstytucyjny
uchw.	uchwała
wyr.	wyrok

Bibliografia

- Andrejew I.*, Kodeks karny. Krótki komentarz, Warszawa 1986
- Andrejew I.*, Oceny prawne drobnej kradzieży, Pal. 1966, Nr 1
- Andrejew I.*, Polskie prawo karne, Warszawa 1971
- Bachrach A.*, Głos na konferencji naukowej zorganizowanej przez Komitet Nauk Prawnych PAN w dniach 4–6 maja 1970 r. w Warszawie, w: Problemy nowego prawa karnego, Ossolineum 1973
- Bachrach A.*, Przepęstwa drogowe w projekcie kodeksu karnego, PiP 1969, Nr 1
- Bafia J.*, System kar zasadniczych w świetle kodeksu karnego z 1969 r., Przegląd Penitencjarny 1969, Nr 2
- Bafia J., Egierska D., Śmietanka I.*, Kodeks wykroczeń. Komentarz, Warszawa 1974
- Bafia J., Egierska D., Śmietanka I.*, Kodeks wykroczeń. Komentarz, Warszawa 1980
- Banasik K.*, Podanie wyroku do publicznej wiadomości, PiP 2010, Nr 8
- Banasik K.*, Przedawnienie w prawie karnym w systemie kontynentalnym i anglosaskim, Warszawa 2013
- Banasik K.*, Zatarcie ukarania za wykroczenia, PS 2017, Nr 9
- Banaszak B.*, Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz, Warszawa 2012
- Banaszak B.*, Prawo konstytucyjne, Warszawa 2015
- Baniak S.*, Ciąg wykroczeń a przestępstwo ciągłe, PP 1983, Nr 10
- Baniak S.*, Przepęstwo ciągłe w projekcie zmian przepisów kodeksu karnego, PiP 1983, Nr 8
- Baniak S.*, Wieloczynowe przestępstwo ciągłe de lege lata i de lege ferenda, NP 1983, Nr 11–12
- Baran K.W. (red.)*, Kodeks pracy. Komentarz, Warszawa 2016
- Barzdo M., Berent J., Kosicki M., Szram S.*, Interakcje alkoholu etylowego i kanabioli – możliwe implikacje w orzecznictwie sądowno-lekarskim, Prawo i Medycyna 2004, Nr 1
- Białek M., Chojnacki D., Grabarczyk T.*, Opłaty za usługi wodne w nowym prawie wodnym, Warszawa 2018
- Bieczyński M.M.*, Prawne granice wolności twórczości artystycznej w zakresie sztuk wizualnych, Warszawa 2011
- Bielski M.*, Wokół „przepełowionego” charakteru przestępstwa rozboju, PiP 2009, Nr 2
- Biłgorajski A.*, Granice wolności wypowiedzi, Warszawa 2013
- Blaim J.*, Kilka uwag na tle orzecznictwa sądów I instancji w sprawach przestępstw drogowych, PP 1973, Nr 4
- Błachnio A.*, Warunkowe zawieszenie kary aresztu na podstawie ustawy z dnia 20 maja 1971 r. Kodeks wykroczeń, Probacja 2016, Nr 4
- Błachnio-Parzych A.*, Zbieg odpowiedzialności karnej i administracyjno-karnej jako zbieg reżimów odpowiedzialności represyjnej, Warszawa 2016
- Błaszczuk M.*, Problematyka czynów przepełowionych, w: *M. Kolendowska-Matejczuk, V. Vachev (red.)*, Węzłowe problemy prawa wykroczeń – czy potrzebna jest reforma?, Warszawa 2016